

Оскільки вагомого значення в його функціональності набувають оптимальні умови їх презентації у сумісній діяльності з педагогом, сокурсниками у формі творчих проєктів. Також вагомого значення набуває той факт, що вони не мають чітких усвідомлених уявлень щодо того, що саме включає у себе творчий потенціал і в який спосіб його можна реалізувати в професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Барбіна, Є. С. Теоретико-методологічні аспекти формування педагогічної майстерності [Текст] : збірник / Є.С. Барбіна // Збірник наукових праць : Педагогічні науки / М-во освіти і науки України, Херсонський держ. пед. ун-т. — Херсон, 2002. — Вип. 32, Ч. 2. — С. 10-21.
2. Бібік Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. — К.: К.І.С., 2004. — С. 47-53.
3. Гершунский Б. С. Концепция самореализации личности в системе обоснования ценностей и целей образования / Б. С. Гершунский // Педагогика. — 2003. — № 2 (10). — С. 3–7.
4. Кармин А. С. Диалектика стихийного и сознательного в управлении творчеством / А. С. Кармин // Диалектика, творчество, гуманизм / под ред. Гущика Д. А. — Л. : Издательство ЛГУ, 1991. — С. 87–91.]
5. Коваленко О.Е. Теоретичні засади професійної педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів в контексті приєднання України до Болонського процесу : [монографія] / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко. — Х.: УПА, 2007. — 162 с.

Олена Купенко

доцент, кандидат педагогічних наук
Сумський державний університет
м. Суми

ЗАВДАННЯ ТА ПРАКТИКИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна освітня траєкторія розглянута як умова та результат студентоцентрованого процесу професійної підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи. Акцентується особлива доцільність індивідуальної освітньої траєкторії в умовах дистанційного навчання через карантинні обмеження. Розглянуті приклади пропедевтичних завдань для активізації студентів у розробленні індивідуальної освітньої траєкторії. Визначено

особливий випадок роботи із студентами, які не мають достатніх навичок самоорганізації в навчальній діяльності.

Ключові слова: *індивідуальна навчальна траєкторія, пропедевтичні завдання, етапи позитивних змін.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У відповідності до європейських тенденцій процес професійної підготовки в Україні досліджується як студентоцентрований що, зокрема, передбачає «створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії» [3]. При цьому розуміння поняття «індивідуальна освітня траєкторія» не обмежується обранням дисциплін вільного вибору серед пропозицій закладу вищої освіти, в якому навчається студент, чи академічною мобільністю студентів. Ці організаційні форми мають спиратися на свідоме розуміння студентами власних життєвих і, відповідно, освітніх цілей, на регулярну практику реалізації цих цілей та самоорганізації в навчальній діяльності.

В умовах дистанційного навчання через карантинні обмеження пандемії COVID-19 зростає особиста відповідальність студентів за результати процесу професійної підготовки. Відповідним чином ще більшої актуальності набуває здатність студентів не просто бути самоорганізованим у навчанні, але й керуватися індивідуальними освітніми траєкторіями. Для майбутніх фахівців із соціальної роботи індивідуальні освітні траєкторії набувають особливого значення: без відповідного досвіду їм важко буде зрозуміти іншу людину та допомогти їй набути авторства у її власному життєвому проєкті.

Виклад основного матеріалу дослідження. В рамках стратегії формування проєктної компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи шляхом інтеграції положень методологічних підходів було визначено ряд завдань пропедевтичного характеру, що сприяють активізації студентів у розробленні індивідуальної освітньої траєкторії [2]. Продуктивність представлених завдань отримала підтвердження шляхом дослідження в дії.

Серед стартових завдань – завдання для окреслення власного життєвого проєкту, зокрема, із використанням японської методики «Ікігаї». Ця методика дозволяє достатньо широко осмислити власне життя та створити життєвий проєкт, задаючи широкі рамки для

подальшого осмислення теорії, що вивчається, та практики, що опрацьовується.

Окреме завдання щодо осмислення теорії – це розуміння її внеску у досягнення індивідуальної освітньої траєкторії. Перший етап цього завдання – опрацювання студентами запланованого силабусами навчальних дисциплін обсягу теоретичних знань із самостійним розробленням «інтелект-карт» (за Т. Б'юзенем) по темах і дисциплінам; другий етап – створення загальної ризоми знань, що представляються студентові особливо корисними у відповідності до індивідуальної освітньої траєкторії, при тому що така ризома утворюється із перенесенням на загальне паперове чи електронне поле найбільш цінних інтелект-карт і встановленням зв'язків між ними.

Серед пропонованих пропедевтичних завдань також і завдання проєктного характеру – практичні завдання, що спираються на алгоритми, освоювані відповідно до силабусів, а також на загальний алгоритм проєктної діяльності. Ці завдання дозволяють студентам здійснити вибір щодо деталізації соціальної проблеми та обрання цільової групи за власною сферою інтересів, самостійного розроблення та реалізації відповідних проєктів, зреалізовування тим самим індивідуальної освітньої траєкторії. Доцільним представляється застосування послідовності проєктних завдань, у тому числі із поступовим їх ускладненням. Спочатку проєктними завданнями пропонуються дослідження особливостей і потреб обраної цільової групи, наступними проєктними завданнями пропонуються підготовка та проведення окремих заходів, потім – серії заходів для досягнення якісних результатів.

Серед пропонованих практичних завдань також і завдання щодо волонтерської практики як можливість випробувати себе в роботі з різними цільовими групами поза межами освітньої програми.

Особливе місце серед пропонованих практичних завдань належить завданням на зміну власної поведінки через щоденні вправи (селфпроєктне завдання). Це завдання виглядає таким чином: за підсумками самодіагностики визначити власну якість, яку б хотіли змінити (позбутися чи набути) в найближчий час; для цієї властивості добрати короткотермінову дію, пов'язану з нею; обрану короткотермінову дію регулярно виконувати 30 днів поспіль, користуючись відповідним тригером і фіксуючи щоденно результати.

Підсумок сукупності названих пропедевтичних завдань – портфоліо індивідуальних освітніх результатів студентів. Таке портфоліо дає можливості для подальшого більш свідомого складання індивідуальної освітньої траєкторії. Шаблони за якими можуть плануватися індивідуальні освітні траєкторії та загальний алгоритм дій представлено в [5]. При цьому розроблення індивідуальної освітньої траєкторії розглядається як процес, що передбачає розвиток. Усвідомлення нових потреб зумовлює пошук нових засобів. Пошук таких засобів допомагає усвідомити суперечності між потребами та можливостями, цілями і засобами. Це є рушійною силою розвитку сутнісних сил особистості студента: «хочу», «можу», «маю», «потрібно». Нові потреби та ціннісно-сміслові орієнтири зумовлюють подальшу роботу щодо розуміння індивідуальної освітньої траєкторії [1].

Разом із тим практика дистанційного навчання в умовах карантинних обмежень пандемії COVID-19 засвідчує суттєву сегрегацію студентів виходячи із наявного у них досвіду самоорганізації в навчальній діяльності. Ті, хто не мають такого досвіду потребують особливої допомоги щодо складання індивідуальної освітньої траєкторії. В її основу пропонується покласти послідовність етапів позитивних змін: 1) спротив змінам (ті, хто знаходиться на цьому етапі, заперечують проблеми, незважаючи на те, що оточення явно на них вказує; можливо єдине, що вони хочуть, – позбавитися зовнішньої критики, однак як тільки зовнішній тиск зникає, вони знову повертаються до звичної поведінки, відповідальність за проблеми перекладається на зовнішні причини, при цьому, як правило, наявна деморалізація, ситуація оцінюється як безнадійна); 2) етап роздумів (людина визнає проблему й обдумує шляхи її вирішення, намагається розібратися із причинами, зрозуміти суть, проаналізувати варіанти рішення; однак при цьому вона може бути неготовою діяти; маркер змін – людина більше думає про рішення, а не про проблему, сфокусована на майбутньому, а не на минулому, збуджена й активна); 3) етап підготовки (людина розробляє плани і важливий крок при цьому – повідомити оточенню, хоча людина на цьому етапі і не завжди здатна впоратися із запланованими змінами, однак переконує себе, що прийняте рішення – єдине правильне, на цьому етапі важливі знання технік змін); 4) етап дії (людина чинить кроки, про які говорила та до яких готувалася; дії

поступово стають помітними для оточення; але дії – це ще не зміни, підтримка важлива і вона не має припинитися до тих пір, поки зміни не закріпилися і не зберіглися; тут потрібні час та енергія); 5) збереження змін (це етап значних зусиль, щоб не повернутися до попереднього стану); 6) завершення (це етап обґрунтованого розуміння, що людина вже не повернеться до вихідних способів поведінки; хоча деякі дослідники не визнають етап завершення, натомість наполягають на тому, що етап збереження змін має тривати все життя). Для процесу змін у цілому важливе розуміння того, на якому етапі сама людина знаходиться [4]. З одного боку, представлена послідовність етапів достатньо далека від змісту конкретних силабусів навчальних дисциплін, з іншого боку, вона представляється необхідною в умовах наявності значної кількості студентів, які мають недостатній досвід самоорганізації в навчанні. Для змін на краще корисним представляється формат роботи «рівний – рівному».

Висновки. Процес використання майбутніми фахівцями із соціальної роботи індивідуальних освітніх траєкторій проаналізовано як такий, що починається серією пропедевтичних завдань і продовжується безпосередньо розробленням та реалізацією траєкторії. Не йдеться про єдиний документ на тривалий подальший період, а про послідовність реалізації окремих етапів траєкторії та її відповідних уточнень виходячи із досягнутого рівня компетентностей майбутніх фахівців із соціальної роботи. Окремої уваги потребують студенти із низькими навичками самоорганізації у навчальній діяльності. Завданням подальшого дослідження є апробація для таких студентів етапів позитивних змін в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Краснощок І. П. Індивідуальна освітня траєкторія студента: теоретичні аспекти організації. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2018. № 60. Т. 1. С. 101-107.
2. Купенко О. В. Формування проєктної компетентності майбутніх бакалаврів соціальної роботи в процесі професійної підготовки. Суми : ФОП Цьома С. П., 2020. 393 с.
3. Про вищу освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2014. С. 37–38.
4. Прохазка Д., Норкросс Дж., ди Клементе К. Психология позитивных изменений. Как навсегда избавиться от вредных привычек. М. : Манн, Иванов и Фербер, 2013. 320 с.

5. Knight P. G. Undergraduate Student Profiling : Report on an Innovation Project funded as part of Keele's Learning and Teaching Strategy. February 2001 – December 2002 URL: <https://www.keele.ac.uk> (дата звернення: 02.05.2021).

Олена Лаврентьєва

професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри інноваційних технологій
з педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»,
м. Дніпро

ОВОЛОДІННЯ ТЕХНОЛОГІЄЮ КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТУ МАЙБУТНІМ СОЦІАЛЬНИМ ПРАЦІВНИКОМ – ВИМОГА ЧАСУ

У статті розкривається проблеми якісного оновлення системи підготовки майбутніх соціальних працівників шляхом уведення новітніх соціально-педагогічних технологій. Подається тлумачення змісту технології кейс-менеджменту, здійснюється огляд її технологічного інструментарію та процедурних етапів; розглядаються технологічні моделі та професійні ролі кейс-менеджерів. Робиться висновок щодо необхідності навчання майбутніх фахівців із соціальної роботи вирішувати професійні ситуації на основі розробленого банку завдань за технологією кейс-менеджменту.

Ключові слова: *розвиток змісту соціальної роботи; кейс-менеджмент, кейс-менеджер, технологічний інструментарій кейс-менеджменту.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Останнім часом відбувається трансформація поглядів на роль і значення соціальної роботи, змінюються вимоги до рівня професійної компетентності соціального працівника. Ці тенденції пов'язані з глобалізацією, переходом до суспільства постіндустріального типу, для якого благополуччя й добробут людини є головними показниками якості життя та сталого розвитку. Зі свого боку, неможливо обійти увагою факт появи нових викликів, що постають перед світовим суспільством у зв'язку з економічними кризами, локальними воєнними конфліктами, поширенням ВІЛ/СНІД, наркоманії, алкоголізму та